

Ung, utsatt og tatt – men eldre enn før

Ut fra aktiviteten i rettssystemet og rapporteringer til levekårsundersøkelsene er ungdom og unge voksne – i langt større grad enn andre – involvert i situasjoner hvor lovbrudd blir begått. Ungdom, spesielt menn, rundt myndighetsalderen er mest overrepresentert både som gjerningspersoner og ofre. I dag blir langt flere tatt og straffet for lovbrudd enn for 25 år siden, men økningen har ikke vært så stor for de yngste: I 1980 var 35 prosent av alle siktede for forbrytelser under 18 år. I dag utgjør de 15 prosent av alle siktede og 8 prosent av alle straffede. Økningen i anmeldte og oppklarte volds- og narkotikalovbrudd, samt de siste årenes nedgang i tyverier, er noen av utviklings-trekkene som ligger bak denne endringen.

Som privatpersoner eller deltakere i arbeids- og organisasjonslivet opplever mange av oss – ganske ofte – å bli berørt av lovbrudd. På den annen side bryter svært mange av oss de grensene som straffelover setter for vår atferd. Kriminalitetsbelastningen er i varierende grad fordelt ulikt etter bostedsstrøk, landsdel, kjønn, familiefase, sosiale forhold, oppvekstkår og innvandrerbakgrunn – men samlet sett ser alder ut til å være mest avgjørende for omfanget av erfaringer med lovbrudd.

Mange blir utsatt for lovbrudd ...

16 prosent av den voksne befolkningen oppga i Levekårsundersøkelsen 2004 at de var blitt utsatt for minst ett tilfelle av vold, trusler, tyveri eller skadeverk i løpet av de siste tolv månedene. I tillegg viser andre undersøkelser at hvert femte foretak med mer enn fem ansatte årlig blir utsatt for ett eller flere tilfeller av økonomisk kriminalitet (Ellingsen og Sky 2005). For at det årlige omfanget av ofre skal bli fullstendig, må vi også ta med ofre blant barn, de minste foretakene og andre grupper som faller utenfor disse undersøkelsene. I tillegg er det andre typer lovbrudd som befolkningen, bedrifter og andre organisasjoner kan bli rammet av. Kriminalitetsbildet i Norge inneholder også svært mange lovbrudd som ikke nødvendigvis påfører andre en direkte offeropplevelse.

I løpet av de siste årene har politiet årlig registrert rundt 400 000 lovbrudd. Politianmeldelsene i 2006 viser at 3,7 prosent av de bosatte i Norge var offer for ett eller flere lovbrudd. Men mindre enn halvparten av alle anmeldte lovbrudd er registrert med en person som offer: 16 prosent er begått mot foretak eller andre juridiske enheter – og 36 prosent, hvorav to tredeler narkotika- og trafikklovbrudd, er uten et registrert offer (se figur 1 og 2). For de mer alvorlige tilfellene, forbrytelsene, er 62 prosent av alle anmeldelsene registrert med en person som fornærmet.

... men ikke flere

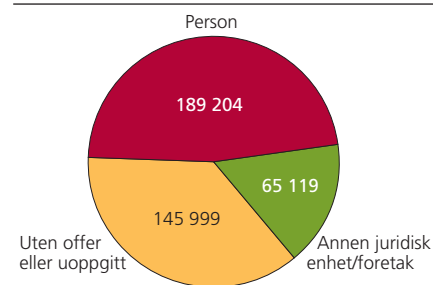
I løpet av de siste 20-25 årene har det samlet sett vært en betydelig økning i antallet registrerte lovbrudd, og tar vi høyde for befolkningsutviklingen, viser kriminalstatistikken at politiet etterforsker dobbelt så mange forbrytelser i dag – sammenliknet med begynnelsen av 1980-tallet. Størst økning var det på 1980-tallet, da utviklingen var sterkt preget av en økning i antallet tyverier

Reid J. Stene

Kriminalitet og rettsvesen

Artikkelen bygger på statistikker og analyser av kriminalitet og rettsvesen som finnes på <http://www.ssb.no/kriminalitet/>

Figur 1. Lovbrudd anmeldt, etter type fornærmet. 2006. Antall

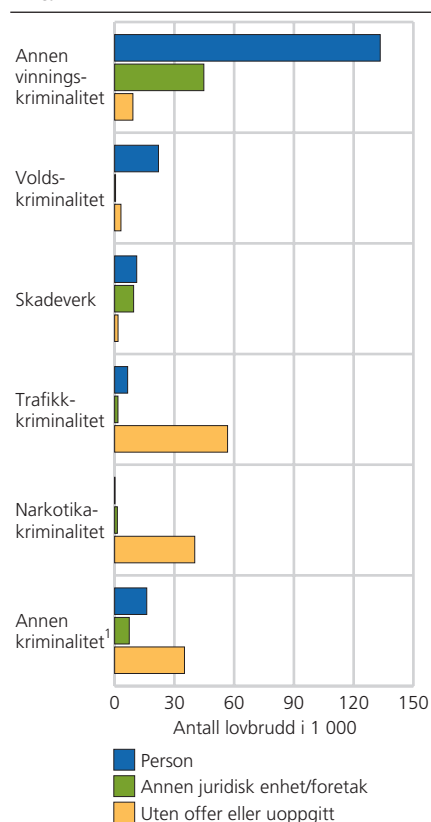

Kilde: Ofre for lovbrudd anmeldt, Statistisk sentralbyrå.

Reid J. Stene er kriminolog og seniorrådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for levekårsstatistikk (reid.jone.stene@ssb.no).

Takk til Gruppe for kriminalstatistikk, spesielt Lotte Rustad Thorsen og Kari Onshus, for bidragene til denne utgaven av artikkelen.

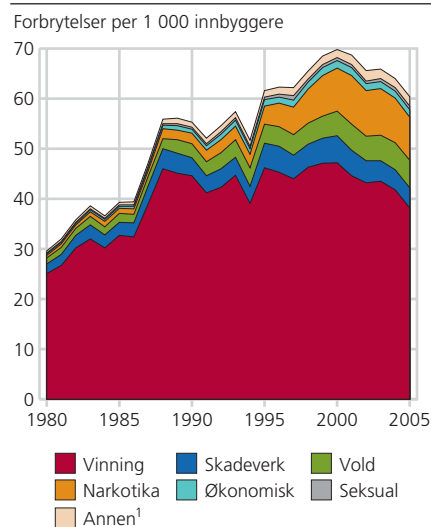
Figur 2. **Lovbrudd anmeldt, etter type fornærmet og lovbruddsgruppe. 2006. Antall**

¹ Inneholder også økonomisk-, seksual-, miljø- og arbeidsmiljøkriminalitet.

Kilde: Ofre for lovbrudd anmeldt, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. **Etterforskede forbrytelser, etter lovbruddsgruppe. 1980-2005. Per 1 000 innbyggere**

¹ Inkludert miljøforbrytelser.

Kilde: Etterforskede lovbrudd, Sosiale indikatorer, Statistisk sentralbyrå.

og andre vinningsforbrytelser (se figur 3). Omfanget av vinningslovbrudd var etter dette relativt stabilt, og fra begynnelsen av 1990-tallet var det andre typer forbrytelser som preget endringene i det registrerte kriminalitetsbildet. I løpet av de aller siste årene er omfanget av anmeldelser blitt mindre, og sett i forhold til befolkningens mengde var det totale antallet anmeldte forbrytelser i 2006 det laveste siden 1994.

I tillegg til de reelle endringene av atferd og omfang av ofre i samfunnet er det mange andre forhold som har betydning for hva slags – og hvor mye – kriminalitet som ender opp i de kriminalstatistikkene som baserer seg på politiets register. Endringer i den kontrollerende virksomheten overfor narkotika- og trafikkriminalitet har vært av stor betydning for at omfanget av disse lovbruddene er blitt betydelig større i dagens kriminalstatistikk, enn for ti år siden. De siste årenes utvikling av automatisk trafikkontroll har bidratt sterkt til økningen av registrerte trafikkforbrytelser. Og selv om det har vært en økning i befolkningens befatning med ulovlige rusmidler, er det grunn til å tro at politiets fokus på ungdom – og prioriteringer overfor narkomane – er av de viktigste forklaringene på de siste tiårenes endringer i antallet anmeldte narkotikaforbrytelser.

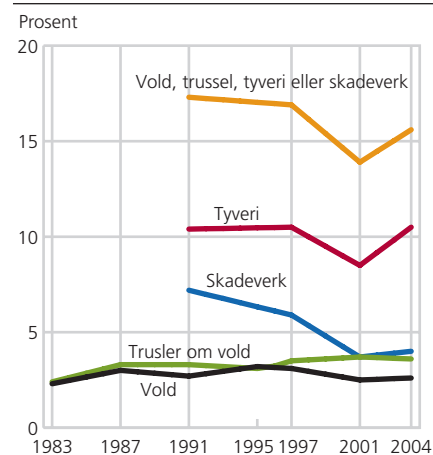
Andre typer lovbrudd er i større grad avhengig av ofrenes anmeldelsestilbøyelighet. Virksomheter utsatt for økonomisk kriminalitet oppgir at de anmelder noe mer enn hver femte sak (Ellingsen og Sky 2005). Den siste levekårsundersøkelsen tilsier at 15 prosent av alle tilfeller av vold og trusler – og mer enn 60 prosent av alle tyverier – blir anmeldt til politiet. For de tyveriene der det er et betydelig omfang av skader og tap, er anmeldelsestilbøyeligheten enda høyere.

Ifølge levekårsundersøkelsene – hvor vold og trusler er kartlagt siden 1983, og tyveri og skadeverk er kartlagt fra 1991 – er vi ikke blitt mer utsatt for vold i løpet av de siste 21 årene, trusler de siste 17 årene eller tyveri de siste 13 årene. Andelen av den voksne befolkningen som samlet sett blir utsatt for disse lovbruddene, har vært svært stabil over lang tid, og for skadeverk er andelen blitt nesten halvert siden 1991. Selv om kriminalstatistikken tilsier at det begås flere lovbrudd i Norge enn for 15-20 år siden, ser det altså ikke ut til å være en tilsvarende økning i utsatthet blant folk flest (se figur 4).

Færre boliginnbrudd og biltyverier

Nesten halvparten av alle anmeldte lovbrudd i 2006 var tyverier og andre vinningslovbrudd. Ut fra anmeldelsene i 2006 ble nesten 126 000 personer utsatt for ett eller flere vinningslovbrudd, og disse utgjorde 72 prosent av alle personofre for lovbrudd i Norge. Også levekårsundersøkelsene viser at tyverier er den typen lovbrudd som skaper flest lovbruddsofre i befolkningen: I 2004 oppga hver tiende person 16 år og over, som tilsvarer mer enn 350 000

Figur 4. **Utsatthet for lovbrudd, etter type lovbrudd. 1983-2004. Prosent av befolkningen 16 år og over**

Kilde: Levekårsundersøkelsene. Utsatthet og uro for lovbrudd 1983-2004, Statistisk sentralbyrå.

i den voksne befolkningen, at de var utsatt for tyveri i løpet av det siste året. Dette er noe flere enn i 2001, men fremdeles noe lavere enn omfanget av ofre som var berørt av tyverier på 1990-tallet.

Den høye anmeldelsestilbøyeligheten medfører at kriminalstatistikker som er basert på politiets register, er forholdsvis velegnet til å beskrive hvilke tyverier befolkningen faktisk blir utsatt for. Det kan for eksempel se ut til at tyver langt sjeldnere bryter seg inn i private boliger og fritidshus: I løpet av den siste tiårsperioden er antallet anmeldte grove tyverier i tilknytning til boliger og hytter mer enn halvert (se figur 5). Samlet sett er våre biler vel så mye utsatt for tyveri som våre hjem. I 2006 ble det anmeldt 15 700 grove tyverier fra – og 14 600 brukstyverier av – motorkjøretøyer, i all hovedsak biler. Antallet registrerte anmeldelser av begge disse typene biltyverier har de siste to-tre årene vært betydelig lavere enn de foregående tolv årene (se figur 6). I løpet av perioden 2004-2006 ble 45 000 sykkeltyverier anmeldt, over 40 prosent færre enn ti år tidligere.

Vi er imidlertid i større grad utsatt for tyverier av mindre verdier, og når vi beveger oss ute i de offentlige rom. I dag anmeldes det for eksempel langt flere simple tyverier som skjer på kafeer, restauranter og offentlige transportmidler – sammenliknet med det som var tilfellet for ti år siden. Ut fra den siste levekårsundersøkelsen kan det se ut til at noen flere blir utsatt for rene tyverier – det vil si at ting stjeles uten at andre ting skades samtidig – og at de fleste tyverier nå skjer andre steder enn i tilknytning til boliger, fritidshus eller biler.

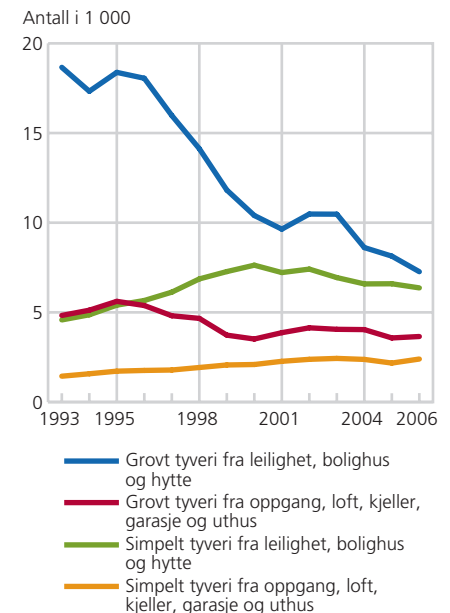
Selv om noen former for tyveri bidrar til at omfanget av lovbrudd og ofre fortsatt er stort, medfører det reduserte omfanget av innbrudd i biler og hjem til at det samlet sett har vært en positiv utvikling for folk flest. Statistikk over etterforskede forbrytelser tilsier at vi må mer enn 20 år tilbake for å finne et år hvor politiet og påtalemyndigheten avsluttet et tilsvarende eller mindre omfang av tyverisaker enn i dag.

Flere folk – enda flere tyverier

Både levekårsundersøkelsene og anmeldelsesstatistikken viser at det er en sterk sammenheng mellom omfang av tyverier og befolkningstetthet. I alle levekårsundersøkelsene som har kartlagt dette, finner vi at andelen tyveriofre øker med størrelsen på bostedsstrøket til offeret. I 2004 var det drøyt 6 prosent av alle bosatte i de mest spredtbygde strøkene som hadde blitt ofre for et eller flere tyverier i løpet av det siste året. Den tilsvarende andelen i de mest tettbygde områdene, i bostedsstrøk med mer enn 100 000 innbyggere, var mer enn 15 prosent.

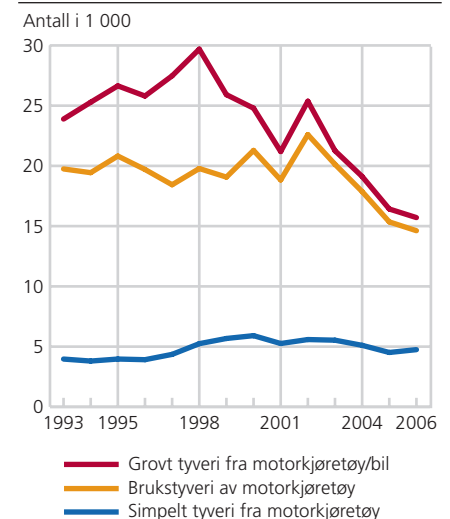
Ifølge anmeldelsesstatistikken skjer det – relativt til innbyggertallet – mer enn tre og en halv gang så mange vinningslovbrudd i de største kommunene som i de minst befolkede kommunene (se figur 7). Denne statistiske sammenhengen har enkelte synlige unntak, men det er da som regel snakk om steder med svært mange besøkende. Enkelte turistkommuner og sentrumskjerner i de største byene har langt høyere tyveritall sammenliknet med andre små kommuner eller andre bydeler. Selv om ikke alle tyverier skjer der hvor ofrene bor, viser også anmeldelsene at de bosatte i de mer befolkede områdene er mer utsatt enn de som bor på mindre befolkede steder: Andelen av befolkningen i Oslo som årlig anmelder å ha blitt utsatt for tyveri og annen vinningskriminalitet, er nesten fire ganger større enn den tilsvarende andelen i Sogn og

Figur 5. Vinningskriminalitet anmeldt, etter utvalgte typer tyveri (bolig og fritidsbolig). 1993-2006. Antall

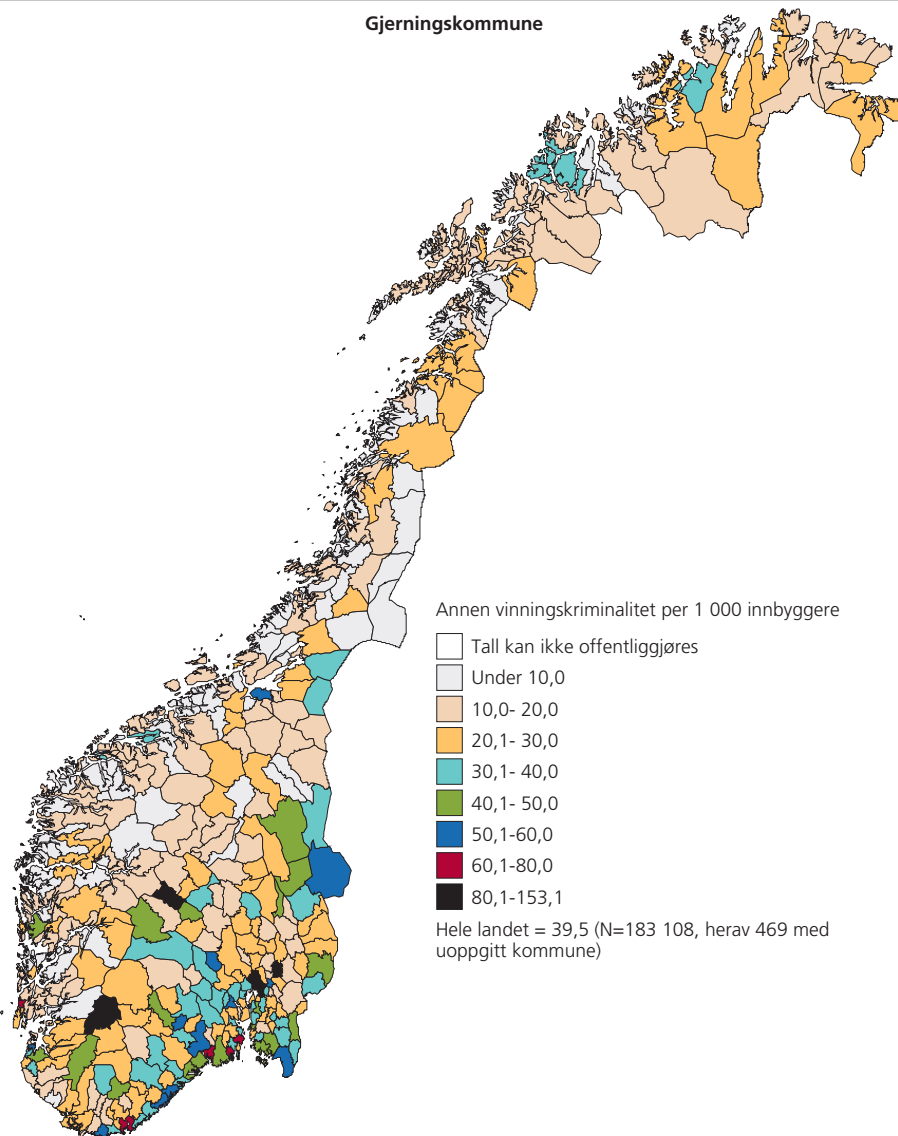
Kilde: Anmeldte lovbrudd, NOS Kriminalstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 6. Vinningskriminalitet anmeldt, etter utvalgte typer tyveri (motorkjøretøy). 1993-2006. Antall

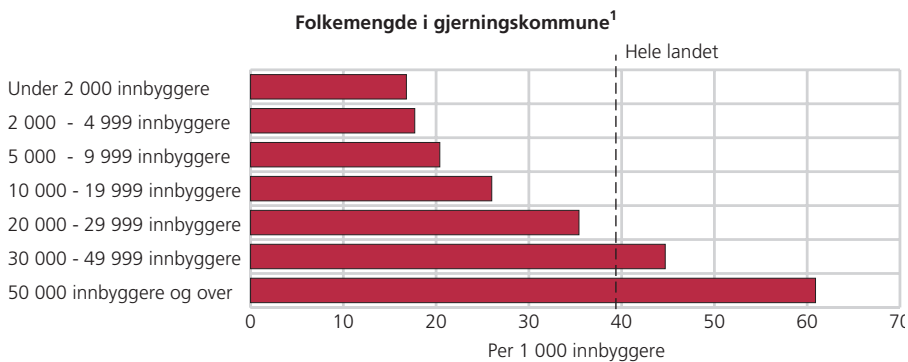

Kilde: Anmeldte lovbrudd, NOS Kriminalstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 7. Anmeldt annen vinningskriminalitet, etter gjerningskommune og folkemengde i gjerningskommune. Årlig gjennomsnitt for 2005 og 2006. Per 1 000 innbyggere

Kilde: Anmeldte lovbrudd, Styrings- og informasjonshjulet, Statistisk sentralbyrå.
Kartgrunnlag: Statens kartverk.

¹ N = 183 108, herav 469 med uoppgitt kommune.

Kilde: Anmeldte lovbrudd, Styrings- og informasjonshjulet, Statistisk sentralbyrå.

Fjordane. Hvis mengden av mennesker du er omgitt av øker, vil med andre ord risikoen for å bli utsatt for tyveri øke enda mer. (Levekårsundersøkelsene, Anmeldte lovbrudd, Ofre for lovbrudd anmeldt).

Unge – og enslige – mest utsatt for vold

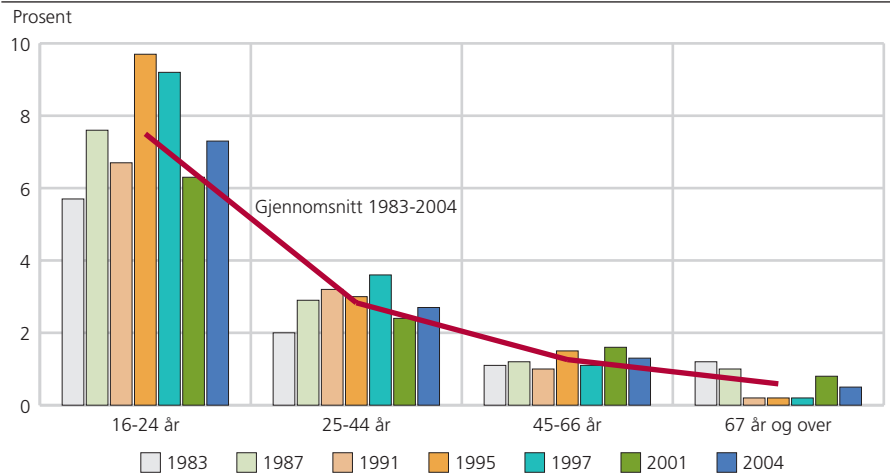
Å bli utsatt for vold har en klar sammenheng med alder: I alle levekårsundersøkelsene er andelen voldsofre langt høyere blant de yngste enn blant de eldre – både for menn og kvinner. Den siste undersøkelsen viser at mer enn 7 prosent av alle i aldersgruppen 16-24 år, med noe overvekt av menn, hadde opplevd å bli utsatt for vold i løpet av det siste året. Jo eldre man er, jo mindre risiko er det for å bli voldsoffer – og blant dem i alderen 67 år og over var den tilsvarende andelen 0,5 prosent (se figur 8). Blant dem som er 24 år og eldre, er det de enslige, også de med forsørgeransvar for barn, som er mest utsatt for vold. De enslige i aldersgruppen 16-66 år var blitt utsatt for mer enn halvparten av alle tilfeller av vold og trusler, selv om de kun utgjorde en tredel av alle i denne aldersgruppen i levekårsundersøkelsene 1997-2004 (Stene 2005).

Ut fra anmeldelsene til politiet ser ofrene ut til å være noe eldre jo grovere fysisk vold de er utsatt for – men risikoen for å bli utsatt for voldskriminalitet er aller høyest i løpet av de første årene etter at man er blitt myndig. Dette gjelder for både menn og kvinner, men i alderen 18-29 år er voldsrisikoen dobbelt så stor for menn som for kvinner. Fra midten av 20-årene reduseres utsattheten systematisk med stigende alder for begge kjønn (se figur 9). Mer enn halvparten av alle ofre for vold og trusler er under 30 år, og tre av fire er under 40 år. Andelen ofre under 30 år er noe lavere blant kvinner enn blant menn (henholdsvis 49 og 57 prosent). Det er relativt sjelden at barn registreres som fornærmede i straffesaker, og i løpet av hele 2006 registrerte politiet kun 337 ofre for vold og trusler i alderen 0-9 år.

Mest grov vold mot menn, men flest kvinner drept i 2006

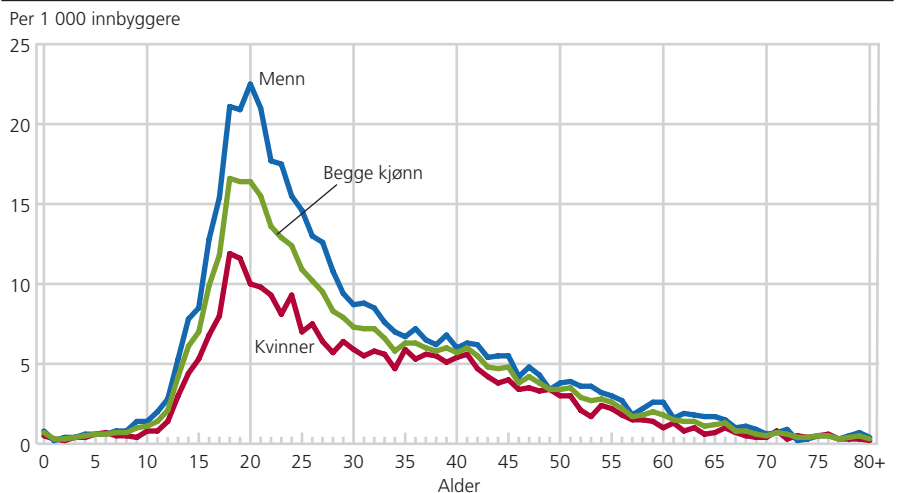
Ut fra statistikken over ofre for anmeldte lovbrudd utgjør menn en langt større andel av de utsatte for legemsbeskadigelse (84 prosent) enn for de mindre grove legemsfornærmelsene (63 prosent) og truslene (55 prosent). Kvinner er på den annen side svært overrepresentert blant ofrene for seksualforbrytelser

Figur 8. Utsatthet for vold, etter alder. 1983-2004. Prosent av befolkningen 16 år og over

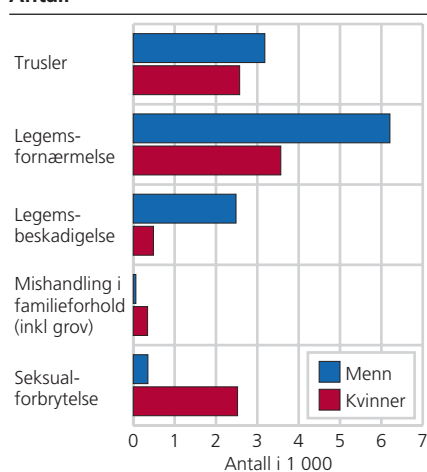
Kilde: Levekårsundersøkelsene 1983-2004, Statistisk sentralbyrå.

Figur 9. Personoffer for voldskriminalitet, etter kjønn og alder. 2006. Per 1 000 innbyggere

Kilde: Ofre for lovbrudd anmeldt, Statistisk sentralbyrå.

Figur 10. Personoffer, etter kjønn og utvalgte typer hovedlovbrudd. 2006. Antall

Kilde: Ofre for lovbrudd anmeldt, Statistisk sentralbyrå.

(88 prosent kvinner). Ut fra anmeldelsene er menn med andre ord nesten like mye overrepresentert blant ofrene for grov fysisk vold – som kvinner er overrepresentert blant ofrene for seksualforbrytelser (se figur 10).

Mishandling (inkludert grov) i familieforhold (85 prosent kvinner) og drap er imidlertid unntak fra denne sammenhengen. I siste tiårsperiode er menn ofre for noe over halvparten (55 prosent) av alle drap. Sammenliknet med tidligere år var det få mannlige, og over gjennomsnittlig antall kvinnelige ofre i 2006. Året ble derfor uvanlig, i og med at mer enn 60 prosent av drapsopfrene var kvinner. (Kripes 2007, Ofre for lovbrudd anmeldt).

I levekårsundersøkelsene er andelen ofre og aldersfordelingene, samlet sett, relativt like for menn og kvinner. Vi finner imidlertid noen tydelige kjønnsforskjeller når voldsopfrene beskriver hva de har blitt utsatt for. Kvinner opplever i større grad å bli utsatt for vold i nære relasjoner og på steder i sitt nærmiljø. Menn blir i større grad utsatt for vold på kveldstid og i helgene, fra helt eller delvis ukjente voldsutøvere og ute på offentlige steder. Ifølge den siste levekårsundersøkelsen skjedde nærmere halvparten av alle voldshandlinger mot kvinner, og mindre enn hvert femte voldsovergrep mot menn, i tilknytning til private boliger. Det motsatte gjelder for utelivet, da 57 prosent av alle volds-tilfeller mot menn og 11 prosent av alle tilfeller av vold mot kvinner skjedde på offentlige steder. (Levekårsundersøkelsene).

Økt rapportering av vold til politiet

Politiet hadde fått kjennskap til 30 prosent av alle tilfeller av vold og trusler i de siste levekårsundersøkelsene, men kun halvparten av disse tilfellene oppgis å være anmeldt. Totalt ble det anmeldt 25 600 voldslovbrudd i løpet av 2006, hvorav 12 800 var legemsfornærmelser, og 7 300 var trusler. I den nye statistikken over hvem som er utsatt for de anmeldte lovbruddene, er 21 300 personer registrert som ofre for voldskriminalitet.

Siden 1980 har det vært en jevn økning i antallet etterforskede voldsforbrytelser. Antallet anmeldte legemsfornærmelser har økt med mer enn 60 prosent, og antallet anmeldte trusler er doblet i perioden 1993-2006. Det har ikke vært en tilsvarende økning i antall anmeldelser av de svært grove tilfellene av vold, som drap og grov legemsbeskadigelse. I 2006 ble det anmeldt 52 drapsforsøk og 33 drap, som samlet sett er under det årlige gjennomsnittet i den foregående trettenårsperioden. Antallet drap varierer fra år til år, men ut fra drapsstatistikken kan vi ikke si at det er blitt flere drap i løpet av de siste 20 årene. I løpet av de siste syv årene har også antallet anmeldte legemsbeskadigelser, som er mer alvorlig enn legemsfornærmelsene, ligget relativt stabilt rundt 3 000 tilfeller i året.

I hele perioden fra 1987 til 2004 var det rundt 5 prosent av den voksne befolkningen som oppga at de hadde vært ofre for vold eller trusler om vold i løpet av det siste året. Hvis vi kun ser på andelen av befolkningen som er utsatt for vold, er det heller ikke signifikante forskjeller mellom levekårsundersøkelsene i 1983 og 2004 (se figur 4). Ut fra den siste levekårsundersøkelsen er det tilsvarende 180 000 personer som opplever vold eller trusler hvert eneste år, hvorav halvparten blir utsatt for minst ett tilfelle av vold. Tilsvarende 50 000 av disse får synlige merker eller kroppsskader av den volden de blir utsatt for.

At antallet voldslovbrudd har vist en sammenhengende økning i kriminalstatistikken de siste 25 årene – uten at vi ser den samme utviklingen i offerundersøkelsene – kan forklares på flere måter. Vi vet at anmeldte voldssaker i dag registreres mer omfattende, og at langt flere tilfeller derfor kommer med i kriminalstatistikken – sammenliknet med tidligere. Og selv om empirien er noe mangelfull for tidligere år, viser de siste årenes levekårsundersøkelser at folk flest har fått en økt tilbøyelighet til å anmelde – spesielt trusler. Ut fra anmeldelsesstatistikken på 1990-tallet virker det rimelig å anta at tilbøyeligheten til å anmelde trusler og vold – spesielt legemsfornærmelser – også har vært økende tidligere. At politiet har kommet i kontakt med stadig flere ungdommer og personer som er i befatning med narkotika, spesielt fra midten av 1990-tallet, kan i tillegg ha bidratt til at mer vold er blitt anmeldt.

Undersøkelser av ulike kriminalstatistikker viser at sannsynligheten for å bli et voldsoffer er høyest hvis du selv er tatt for å ha utøvd vold mot andre (Gundersen 2000). Dette kan indikere at en del av voldsofrene i kriminalstatistikken tilhører grupper som i liten grad blir representert i levekårsundersøkelsene. Selv om mye av økningen i den anmeldte voldskriminaliteten kan forklares med endringer i politiets registrering og oppdagelse, samt ofrenes anmeldelsestilbøyelighet, kan man med andre ord ikke helt utelukke at det også kan ha blitt flere voldsepisoder i samfunnet. Men ut fra både levekårsundersøkelsene og kriminalstatistikken ser det ut til at en slik økning av vold eventuelt må ha skjedd innenfor relativt isolerte grupper. (Stene 2004, Levekårsundersøkelsene).

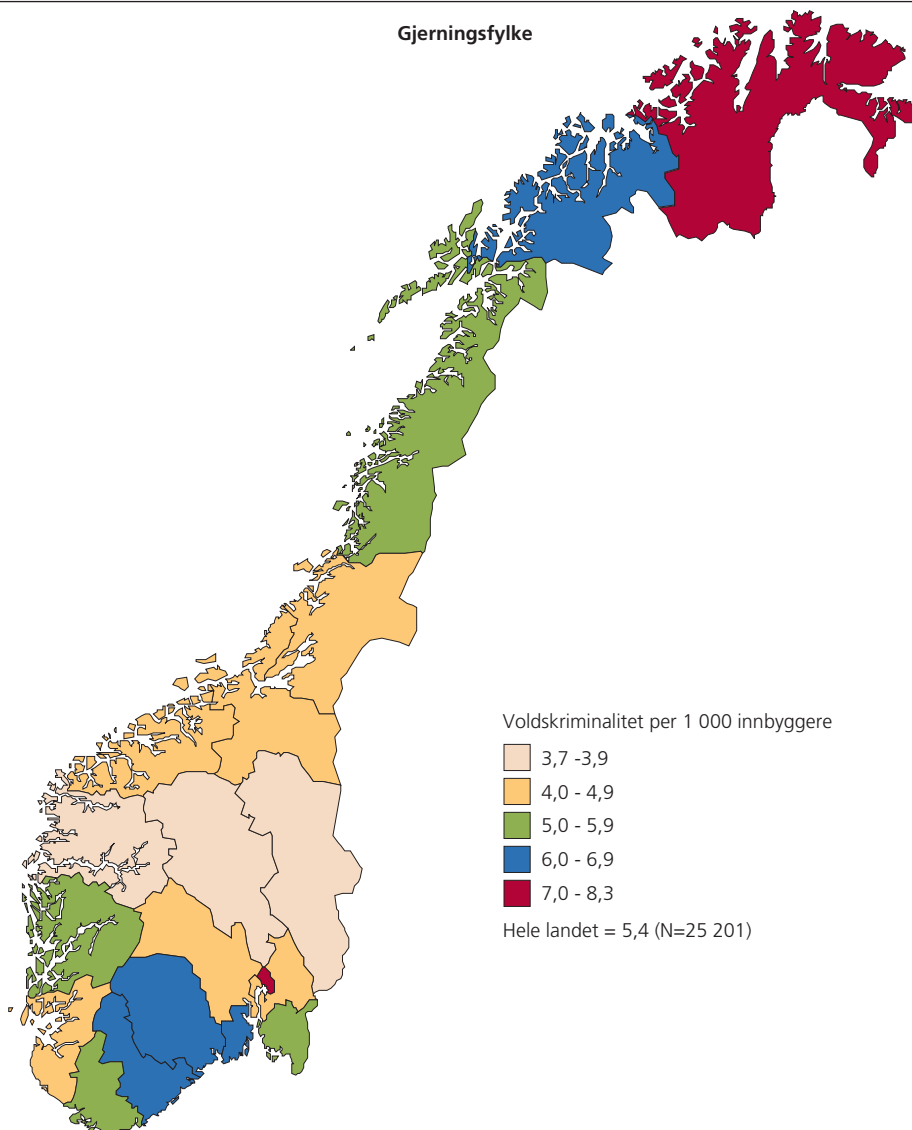
Mest vold i byer, men ikke kun et urbant problem

Ut fra gjennomsnittet for alle levekårsundersøkelsene i perioden 1983-2004 er det mer enn dobbelt så stor risiko for å bli utsatt for vold blant folk som bor i tettsteder med mer enn 20 000 innbyggere – sammenliknet med dem som bor i de mest spredtbygde strøkene. I alle de fire undersøkelsene de siste tiårene er det imidlertid like store andeler av voldsofre blant de bosatte i de nest største som i de største tettstedene.

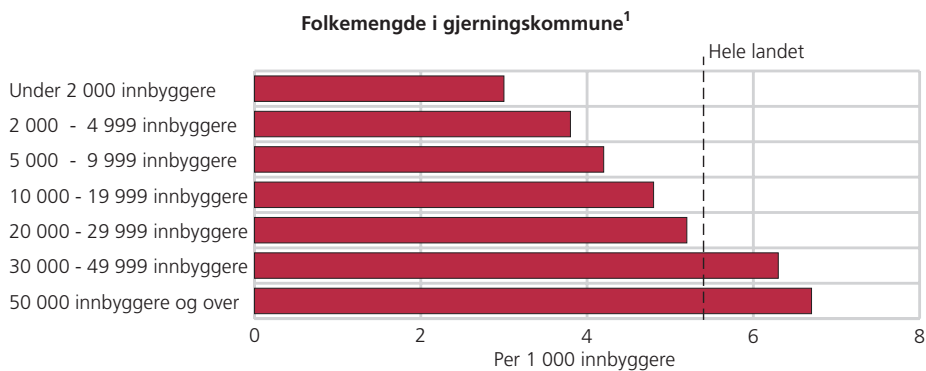
Ser vi på anmeldelsene er det også her en klar statistisk sammenheng mellom hvor vold skjer og befolkningstetthet: I forhold til befolkningsmengden var det mer enn dobbelt så mange voldslovbrudd i kommuner med mer enn 50 000 innbyggere – sammenliknet med de minst befolkede kommunene med færre enn 5 000 innbyggere. Det finnes imidlertid noen klare unntak, der en del mindre urbane distrikter har vel så mye vold som byene. Dette blir for eksempel illustrert ved at Finnmark og Oslo er de gjerningsfylkene, relativt til folkemengden, som i mange år har hatt mest anmeldt voldskriminalitet (se figur 11). Dette gjelder også når vi undersøker hvor ofrene for disse lovbruddene bor, men da skiller finnmarkingene – både menn og kvinner – seg i større grad ut som de mest utsatte for vold og trusler.

Byfolk blir heller ikke tatt for å utøve vold i betydelig større grad enn andre. En undersøkelse av hovedlovbruddene til de siktede i 2001 viser at 72 kommuner – sett i forhold til innbyggertallet – hadde en større andel registrerte voldsutøvere enn det vi finner i Oslo. Av kommunene med relativt flere voldsutøvere enn Oslo, finner vi blant annet 12 av de 19 kommunene i Finnmark. Andre storbykommuner som Stavanger, Kristiansand og Drammen er lenger ned på den rangerte listen, og mer enn 200 av landets 435 kommuner hadde da en høyere andel anmeldte voldsutøvere enn Trondheim og Bergen. (Etterforskede lovbrudd).

Figur 11. Anmeldt voldskriminalitet, etter gjerningsfylke og folkemengde i gjerningskommune. Årlig gjennomsnitt for 2005 og 2006. Per 1 000 innbyggere

Kilde: Anmeldte lovbrudd, Styrings- og informasjonshjulet, Statistisk sentralbyrå.
Kartgrunnlag: Statens kartverk.

¹ N = 25 201, herav 27 med uoppgitt kommune.

Kilde: Anmeldte lovbrudd, Styrings- og informasjonshjulet, Statistisk sentralbyrå.

Til tross for den relativt klare statistiske sammenhengen mellom utbredelsen av vold og steder hvor mange mennesker bor og møtes, kan vi altså ikke entydig si at vold øker med urbanitet. Dette fordi både offerundersøkelser og anmeldelsene til politiet antyder at en del mellomstore byer – og en del mindre kommuner, spesielt i nord – har vel så stort omfang av voldsproblematikk som de aller største byene og kommunene i Norge. Ulike statistikker fra de siste årene viser med andre ord at vold og trusler verken er et særskilt eller et utpreget urbant levekårsproblem.

Frykt følger ikke alltid risiko

Levekårsundersøkelsene i perioden fra 1983 og frem til 1997 viste en viss økning, fra 8 til 11 prosent, i andelen personer fra 16 år og over som hadde opplevd å være urolige for vold eller trusler om vold. De fem undersøkelsene som ble gjennomført i denne perioden, viser at kvinner, og da spesielt de eldste, var mest urolige. I de to siste undersøkelsene var det imidlertid færre som oppga at de hadde opplevd frykt, og andelen som hadde vært engstelige for å bli utsatt for overgrep, er nå på samme nivå som på 1980-tallet – 8 prosent. Det ser med andre ord ut til at de aller fleste, og flere, føler seg trygge i sitt nærmiljø.

Også i dag er det langt flere kvinner enn menn som opplever denne frykten, men kvinner er mindre urolig for vold og trusler etter tusenårsskiftet enn på 1980- og 1990-tallet. De eldste kvinnene ser ut til å føle seg tryggere, og det er nå kvinner mellom 16 og 24 år som opplever mest frykt. Nesten hver femte kvinne i denne aldersgruppen hadde, når hun i løpet av den siste tiden forut for undersøkelsen i 2004 hadde gått alene på stedet der hun bor, opplevd å være noe eller svært urolig for å bli utsatt for vold eller trusler om vold.

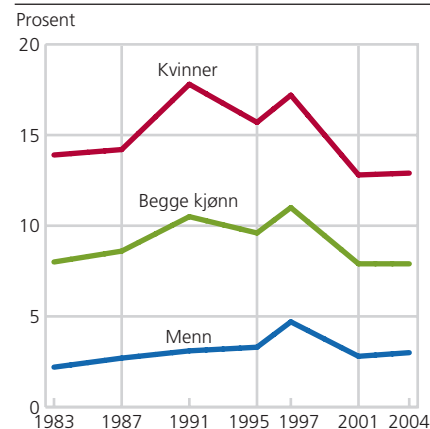
Frykt for å bli utsatt for lovbrudd har ikke nødvendigvis sammenheng med sannsynligheten for å bli et offer for kriminalitet, noe som er tydeligst for de eldste. Men det at kvinner i større grad enn menn blir utsatt for vold i sine nærmeste omgivelser, kan være noe av forklaringen på at langt flere kvinner enn menn sier at de har følt seg truet i sitt nærmiljø. Det er også en klar sammenheng mellom uro og utsatthet etter hvilken familiesituasjon man er i. Selv om det er store forskjeller mellom andelen med uro og andel utsatte, er det stort sett de mest utsatte gruppene som er mest urolige – hvis vi ser menn og kvinner hver for seg og sammenlikner de ulike familiefasene og aldersgruppene: Andelen utsatte og urolige er høyere blant de unge som lever i par, enn for de enslige, som igjen er høyere enn for de mer voksne par og de som lever i barnefamilier. Enslige kvinnelige forsørgere er ett unntak fra denne sammenhengen, da de er relativt mer utsatt enn de er urolige for å bli utsatt for vold (Stene 2005).

Forskjellene mellom kjønnene er imidlertid svært store (se figur 12), og andelen kvinner som er urolig for vold og trusler er langt høyere enn andelen kvinner som er utsatt for dette. Den største forskjellen mellom risiko for å bli utsatt og omfang av frykt, finner vi blant de eldste kvinnene.

Flest seksualforbrytelser mot barn

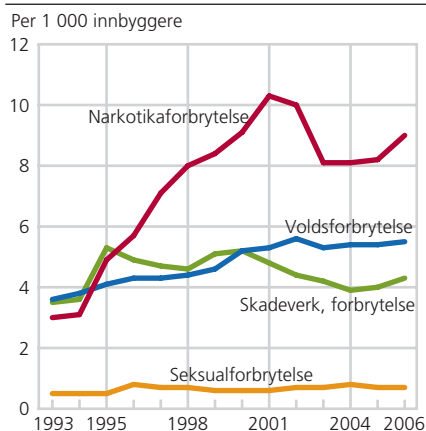
Vi vet antakelig mindre om befolkningens utsatthet for seksualisert vold enn det vi vet om andre former for vold. Levekårsundersøkelsene og eldre kriminalstatistikk sier oss lite eller ingenting om omfanget av dette problemet. Den økte offentlige oppmerksomheten medførte imidlertid at denne typen overgrep i mindre grad ble et privat anliggende, og bare i løpet av året 1989

Figur 12. Urolig for vold og trusler i nærmiljøet, etter kjønn. 1983-2004. Prosent av befolkningen 16 år og over

Kilde: Levekårsundersøkelsene 1983-2004, Statistisk sentralbyrå.

Figur 13. Anmeldte forbrytelser, etter utvalgte forbrytelsesgrupper. 1993-2006. Per 1 000 innbyggere

Kilde: Anmeldte lovbrudd, Sosiale indikatorer, Statistisk sentralbyrå.

avgjorde rettssystemet flere anmeldte incestlovbrudd enn i hele 15-årsperioden fra 1970 til og med 1984 til sammen. I løpet av 1980-tallet ble antallet etterforskede tilfeller av seksuell omgang med barn under 14 år nesten firedoblet, og antall etterforskede voldtektsanmeldelser ble nesten tredoblet. Antallet anmeldte voldtekter har etter dette økt ytterligere, og omfanget de tre siste årene er nesten 80 prosent høyere enn ti år tidligere. Antallet anmeldte tilfeller av seksuell omgang med barn økte ikke på tilsvarende måte i løpet av 1990-tallet, men etter tusenårsskiftet er det blitt en betydelig økning i anmeldelsene av overgrep mot barn i alderen 10-15 år. Fra begynnelsen av 1990-tallet og frem til i dag er det imidlertid ikke blitt flere anmeldelser av incest og seksuelle overgrep mot de aller yngste barna. (Anmeldte lovbrudd, Etterforskede lovbrudd).

Barn og ungdom er betydelig overrepresentert blant ofre for de seksualforbrytelsene som blir anmeldt i dag: Mer enn halvparten av alle anmeldte ofre for seksuallovbrudd er barn under 16 år. Jenter og kvinner er også i klart flertall, og de utgjorde 87 prosent av alle anmeldte ofre for seksualforbrytelser i 2006. (Ofre for lovbrudd anmeldt).

Narkotikasaker preger dagens rettssystem

Økningen i antall narkotikaforbrytelser er den mest markante endringen i kriminalitetsbildet de siste 25 årene, og sett i forhold til innbyggertallet etterforsket politiet mer enn 17 ganger så mange narkotikaforbrytelser i 2005 som i 1980 (se figur 3). Etter mange år med stigende antall anmeldelser og straffereaksjoner ble en nedgang i narkotikakriminaliteten for første gang registrert i 2002. I de neste årene stabiliserte omfanget seg på et noe lavere nivå, hvorpå vi i 2006 fikk en ny betydelig økning i anmeldelser og straffereaksjoner. Fra den første statistikken over anmeldte lovbrudd (1993) og frem til i dag har antallet anmeldte narkotikalovbrudd økt fra 3 til 9 per 1 000 innbyggere (se figur 13). På landsbasis utgjør narkotikakriminalitet nå mer enn 15 prosent av alle anmeldte forbrytelser.

I løpet av 2005 ble mer enn 15 500 forskjellige personer tatt av politiet for en eller flere narkotikaforbrytelser, hvorav 9 900 hadde dette som sitt hovedlovbrudd. Størst økning i antallet personer tatt for befatning med ulovlige rusmidler fant sted fra midten av 1990-tallet og frem til 2001. Økningen i denne perioden kom for alle aldersgrupper, men mest blant ungdom. I de siste årene har andel av befolkningen under 25 år tatt for narkotika vært synkende, mens andelene blant de eldre aldersgruppene har vært stabil eller økende. Antallet straffereaksjoner var i 2006 det nest høyeste noen gang, og denne forbrytelsesgruppen er årsak til flest straffereaksjoner: Narkotika var hovedlovbruddet i hele 40 prosent av alle forbrytelsessaker. Tilsvarende andel var 27 prosent for vinningsforbrytelser og 16 prosent for voldsforbrytelser. (Etterforskede lovbrudd, Straffereaksjoner, Stene 2003a).

Mange straffes – men få forbrytere

Hvor mange av de anmeldte lovbruddene politiet oppklarer, varierer mye etter hvilke typer lovbrudd som er anmeldt. For eksempel hadde politiet i 2005 kun funnet ut hvem som hadde begått 11 prosent av de anmeldte grove tyveriene, mens bruk av narkotika ble oppklart i hele 96 prosent av de anmeldte tilfellene. Hvilke personer som til syvende og sist straffes, er i tillegg avhengig av blant annet straffbarhet og valg av avgjørelser fra påtalemyndighetens side. Hvem som ender opp i de ulike statistikkene over gjerningspersoner, er med andre ord avhengig av hva som anmeldes – og prioriteringer og rammer

til de ulike delene av rettssystemet. Men for å ende opp blant en av de nå mer enn 298 000 som blir straffet årlig i Norge, ligger det også ett eller flere lovbrudd bak. Og ser vi på for eksempel kjønn og alder og hvilke typer lovbrudd de ulike gruppene er straffet for, får vi noen rimelige indikasjoner på omfanget – og hvem som er mest aktive med å gjøre hva.

Forenklete forelegg for toll- og trafikforseelser er den aller vanligste formen for straff som befolkningen blir ilagt, og disse utgjorde hele 76 prosent av alle reaksjoner i 2006. Til sammen var det nesten 271 000 personer som kun var straffet for forseelser. Antallet var betraktelig lavere for forbrytelser, med 27 100 straffede i samme år. I løpet av et år er det med andre ord 0,7 prosent av den bosatte befolkningen over 15 år som blir straffet for en eller flere forbrytelser. (Etterforskede lovbrudd, Straffereaksjoner).

Ungdom er overrepresentert, men mindre enn før

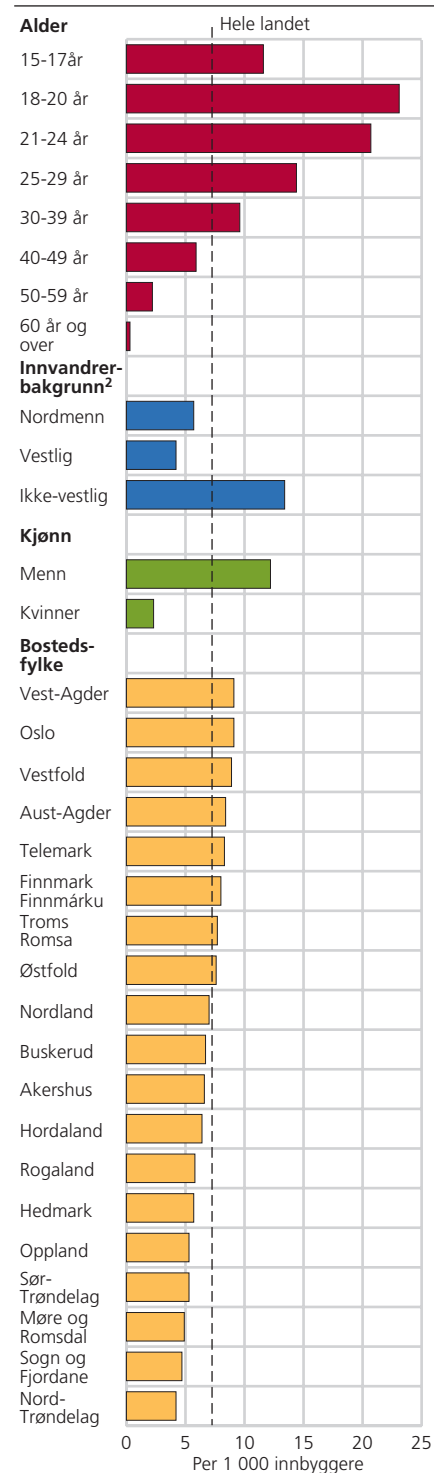
I 2006 ble 2,3 prosent av alle ungdommer i aldersgruppen 18-20 år straffet for en eller flere forbrytelser (se figur 14). Hvis vi tar med dem som kun har begått forseelser, også dem som har fått forenklet forelegg, blir tallet betydelig høyere: Mer enn hver tiende person i alderen 18-20 år ble i 2006 ilagt en eller flere straffereaksjoner etter å ha begått ett eller flere lovbrudd.

En undersøkelse av alle oppklarte lovbrudd i perioden 1992-2004 og alle bosatte født i 1982, viser at hele 34 prosent av mennene – og 11 prosent av kvinnene – ble tatt for ett eller flere lovbrudd før de fylte 23 år. Og da er ikke forenklete forelegg medregnet. Selv om det å bli tatt for lovbrudd ser ut til å være relativt normalt, var mer enn halvparten kun siktet for forseelser. Det er også slik at en liten gruppe står bak en relativt mye større andel av de oppklarte forbrytelsene. En tidligere oversikt over siktede født i 1977, viser at under 10 prosent av mennene og drøyt 1 prosent av kvinnene i dette årskullet ble siktet for mer enn en forbrytelse før de fylte 25 år. En gruppe på 3 prosent – i all hovedsak menn – hadde begått mer enn 70 prosent av alle de oppklarte forbrytelsene som dette alderskullet hadde blitt tatt for. (Skarøhamar 2005 og 2007).

Ungdom, og da spesielt unge menn, har alltid vært overrepresentert i kriminalstatistikken. Hvor stor denne overrepresentasjonen har vært, og hvilke alderstrinn som har dominert kriminalstatistikken, har imidlertid variert i ulike perioder: I de første årene på 1980-tallet var 5 000 siktede for forbrytelser under 18 år. Antallet ble etter dette færre, og først i 1999 ble antallet siktede i denne alderen høyere enn på begynnelsen av 1980-tallet.

Økt fokusering på barne- og ungdomskriminaliteten fra slutten av 1990-tallet medførte at antall siktede og straffede ungdom økte noe, men i de aller siste årene har denne trenden ikke fortsatt: For de under myndighetsalderen var antall siktede for forbrytelse 20 prosent lavere i 2005 enn i 2001. Eldre ungdom, og i enda større grad de voksne, har hatt en svært annen utvikling: Sammenliknet med 1980 er det nå 150 prosent flere siktede for forbrytelser i alderen 18-29 år, og mer enn 500 prosent flere i alderen 30 år og over (se figur 15). Alderfordelingen blant de siktede for forbrytelser har dermed endret seg kraftig i løpet av de siste 25 årene – hvor ungdom under 18 år har gått fra å utgjøre 35 til 15 prosent, og de i alderen 30 år over fra 18 til 41 prosent. De yngste ungdommenes andel av straffereaksjoner for forbrytelser er i samme periode blitt redusert tilsvarende, fra 30 til 8 prosent (se figur 16).

Figur 14. **Straffede for forbrytelser, etter alder, innvandrerbakgrunn, kjønn og bostedsfylke. 2006 (2002). Per 1 000 innbyggere¹**

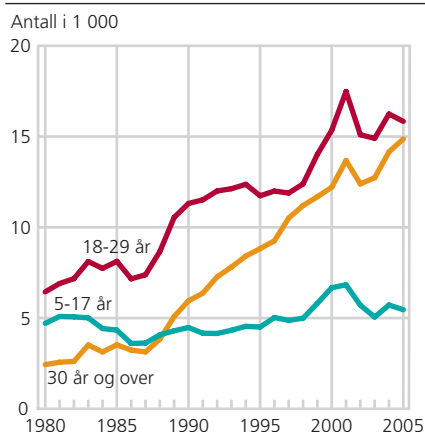

¹ Innbyggere 15 år og over for alle grupper uten spesifisert alder.

² Tall for 2002.

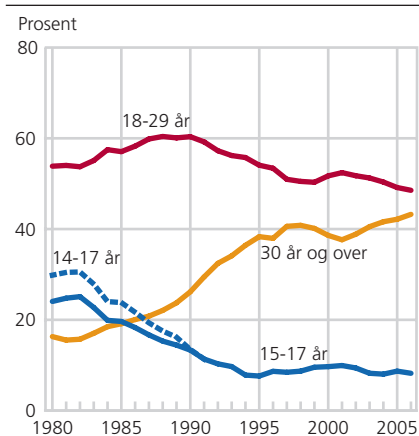
Kilde: Straffereaksjoner, NOS Kriminalstatistikk og Haslund 2004, Statistisk sentralbyrå.

Figur 15. Siktede for forbrytelse, etter alder. 1980-2005. Antall

Kilde: Lovbrudd etterforsket, NOS Kriminalstatistikk og Stene 2003b, Statistisk sentralbyrå.

Figur 16. Straffereaksjoner for forbrytelse, etter alder. 1980-2006. Prosentandel¹

¹ Av alle med oppgitt alder.

Kilde: Straffereaksjoner, NOS Kriminalstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tidligere var det slik at de aller fleste ungdommer som ble tatt av politiet, ble tatt for tyverier. En betydelig andel ungdommer blir også i dag tatt for tyveri, men ut fra politiets register og ilagte straffereaksjoner ser det ut til at dagens ungdom ikke stjeler mer enn ungdom gjorde før. I dag blir nesten like mange ungdommer tatt for befatning med narkotika som for tyveri, og narkotika er nå den største hovedforbrytelsesgruppen til de siktede i alderen 18-29 år. Etter midten av 1990-tallet har ungdom også hatt en større økning enn tidligere i antallet siktede og straffereaksjoner for voldslovbrudd. Hvis de siste fem års utvikling fortsetter, vil voldslovbrudd om få år kunne bli den største hovedforbrytelsesgruppen til siktede i aldersgruppen 15-20 år. (Etterforskede lovbrudd, Straffereaksjoner, Stene 2003b, Haslund 2003, Stene og Thorsen 2007).

Flere – men fremdeles langt færre – kvinner

Sammenliknet med de kjønnsforskjellene vi finner blant ofrene, er det langt større ulikheter blant dem som blir tatt for å ha begått lovbrudd. I 2006 var 76 prosent av alle straffereaksjoner ilagt menn. Ser vi bort fra dem som er straffet med forenklet forelegg, er andelen menn 85 prosent – som også er andelen for de mer alvorlige straffesakene som omfatter forbrytelser.

Selv om omfanget av straffereaksjoner mot menn også har økt betydelig, har det i lang tid vært en relativt større økning for kvinner: I 1980 ble kvinner ilagt 680 straffereaksjoner i forbrytelsessaker, mens antallet var økt til 5 100 i 2006. Tar vi også høyde for befolkningsutviklingen, er antallet straffereaksjoner mot kvinner blitt mer enn seks ganger flere i løpet av denne perioden. Tilsvarende blir menn ilagt to og en halv ganger flere straffereaksjoner i dag – sammenliknet med begynnelsen av 1980-tallet. Kvinners andel av alle straffereaksjoner i forbrytelsessaker har med andre ord økt i løpet av de siste 25 årene: Fra å være i underkant av 7 prosent på begynnelsen av 1980-tallet, har kvinneandelen økt til over 15 prosent i 2006. (Se figur 17 og vedleggstabell 11).

Selv om kvinneandelen blant lovbrøyttere har økt, er kjønnsforskjellene fremdeles store for de aller fleste typer lovbrudd. Kvinneandelen varierer imidlertid ganske mye etter lovbruddstype, grovhet og hvilke aldersgrupper vi snakker om. Ser vi bort fra trafikkkorsetene, er det vinnings- og narkotikakriminalitet som fører til flest straffede kvinner. Dette er også tilfellet for menn, men kvinneandelen blant de straffede for disse lovbruddsgruppene er relativt høy. Kvinneandelen er imidlertid størst for de minst alvorlige typene – og reduseres med økende alvorlighetsgrad for både tyveri og narkotikaforbrytelser. Dette er også et trekk som går igjen for voldslovbrudd. Kvinneandelen blant de få som blir straffet for drap, utgjør i så måte et unntak fra denne sammenhengen. Underslag, bedrageri og dokumentfalsk er andre typer forbrytelser med relativt høye kvinneandeler, og i 2006 var disse hovedlovbrudd i 18 prosent av alle straffereaksjoner mot kvinner i forbrytelsessaker (se figur 18).

Blant de som blir registrert som gjerningspersoner av politiet, det vil si også de som av ulike grunner ikke straffes, er det en klar sammenheng mellom alder og andel kvinner: Av alle som ble tatt for lovbrudd de hadde begått før de fylte 16 år, var i 2005 nesten hver tredje ei jente. Andelen kvinner blant de siktede er betraktelig redusert etter at myndighetsalderen er oppnådd, men blant de aller eldste er den også relativt høy: I 2005 var mer enn hver femte siktede over 60 år en kvinne. Hvem som blir tatt for simpelt tyveri og naskeri fra butikker, har mye å si for de relativt høye andelene blant de aller yngste og eldste aldersgruppene. (Straffereaksjoner, Etterforskede lovbrudd).

Større lovbruddsbelastning blant ikke-vestlige innvandrere

Ut fra anmeldelsene til politiet er personer med en ikke-vestlig innvandrerbakgrunn betydelig mer utsatt for lovbrudd enn andre. Spesielt stor forskjell er det i utsatthet for voldslovbrudd, hvor andelen blant ikke-vestlige innvandrere er nesten tre ganger høyere enn blant personer uten innvandrerbakgrunn. I oppklarte voldssaker med ikke-innvandrere som ofre er det i ni av ti tilfeller en gjerningsperson med norsk bakgrunn som har begått overgrepet. Det er langt sjeldnere (6 prosent i 1995-1998) at ofre med norsk bakgrunn blir utsatt for vold av personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. I saker med ikke-vestlige innvandrere som ofre er det imidlertid halvparten som utsettes for vold og trusler av andre personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. (Gundersen 2000).

Personer med ikke-vestlig bakgrunn er også overrepresentert i statistikken over gjerningspersoner. Hvor stor overrepresentasjonen er, varierer ut fra hvilke grupper i innvandrerbefolkningen – og befolkningen ellers – vi snakker om. Av alle straffede bosatte i landet hadde 6,1 prosent (10,1 hvis forenklede forelegg utelukkes) ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, mens den tilsvarende andelen av den straffbare befolkningen var 4,8 prosent. Når vi tar høyde for innvandrerbefolkningens fordeling etter alder, kjønn og bosted, er forskjellen blant de straffede mindre – men ikke så mye at den faller helt bort. (Haslund 2004).

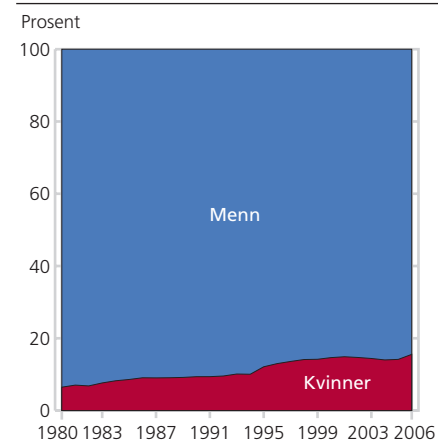
En undersøkelse av lovbruddskarrierer fra 15-årsalderen og frem til fylte 25 år viser at 10 prosent av ikke-innvandrerne og 17 prosent av ikke-vestlige innvandrere ble siktet for en eller flere forbrytelser. Ikke-vestlige innvandrere utgjør 5 prosent av alle siktede, med noe høyere andel av alle siktelsener, for forbrytelser. Det å bli tatt for forbrytelser har en sammenheng med foreldrenes utdanning og fengselsbakgrunn, egen integrering i skole og arbeidsliv – og ikke minst økonomisk situasjon. Dette er sosiale forhold som gjenfinnes i større grad blant de ikke-vestlige innvandrerne og forklarer en stor del av deres overrepresentasjon. Alle disse sosiale forholdene er av større betydning enn innvandrerbakgrunn – i forhold til det å bli tatt for forbrytelser i ungdomstiden. (Skarøhamar 2006)

Samlet sett ble 4,7 prosent av befolkningen med norsk bakgrunn og 6 prosent av den ikke-vestlige befolkningen straffet for ett eller flere lovbrudd i 2002. Ser vi bort fra trafikk- og tollsaker som medførte forenklede forelegg, ble 1,4 prosent av de med norsk bakgrunn, og 3 prosent av de med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, straffet i løpet av året. Tilsvarende var det 0,6 av alle straffbare nordmenn og 1,3 av alle straffbare ikke-vestlige innvandrere som ble straffet for en eller flere forbrytelser (se figur 13). Overrepresentasjonen finner vi for de fleste lovbruddsgrupper, men ikke-vestlige innvandreres andel av alle straffede var i 2002 høyest for voldslovbrudd (15,4 prosent). Det var da mindre enn 1 promille av befolkningen med norsk bakgrunn, og 3 promille av den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen, som ble straffet etter å ha hatt vold eller trusler som sitt hovedlovbrudd. (Haslund 2004).

Lovbud, lovbrudd og reaksjon

Folk flest er ikke blitt mer utsatt for lovbrudd i løpet av de siste årene. Både politianmeldelsene og levekårsundersøkelsene tilsier snarere at en mindre andel av befolkningen utsettes for kriminalitet – selv om disse kildene gir noe ulike beskrivelser av omfang, hvordan og når denne nedgangen skjedde. Sett i forhold til befolkningsmengden var antallet anmeldte forbrytelser i 2006

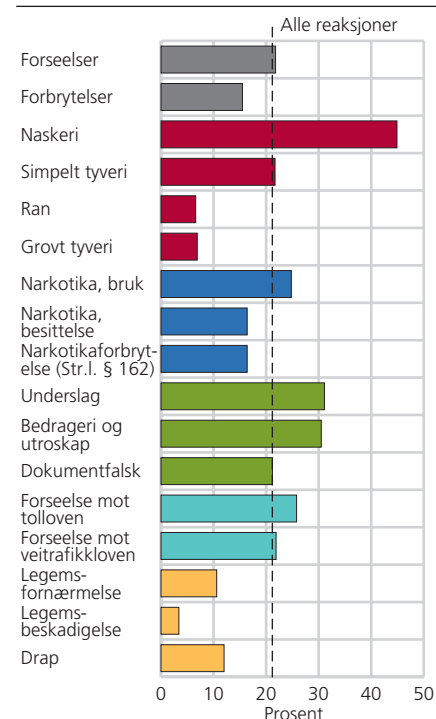
Figur 17. Straffereaksjoner for forbrytelser, etter kjønn. 1980-2006. Prosent¹

¹ Av alle med oppgitt kjønn.

Kilde: Straffereaksjoner, Sosiale indikatorer, Statistisk sentralbyrå.

Figur 18. Straffereaksjoner, etter utvalgte typer hovedlovbrudd. 2006. Prosentandel kvinner¹

¹ Av alle med oppgitt kjønn.

Kilde: Straffereaksjoner, NOS Kriminalstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Kilder fra Statistisk sentralbyrås nettsider, ssb.no

Anmeldte lovbrudd, <http://www.ssb.no/kriminalitet/lovbrudda/>

Etterforskede lovbrudd, <http://www.ssb.no/kriminalitet/lovbrudde/>

Levekårsundersøkelsene om utsatthet og uro for lovbrudd, <http://www.ssb.no/kriminalitet/vold/>

Ofre for lovbrudd anmeldt, <http://www.ssb.no/kriminalitet/lovbruddo/>

Straffereaksjoner, <http://www.ssb.no/kriminalitet/straff/>

Styrings- og informasjonshjulet, <http://www.ssb.no/emner/03/hjulet/>

Referanser

Ellingsen, Dag og Vibeke Sky (2005): *Virksomheter som ofre for økonomisk kriminalitet*, Rapporter 2005/14, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/03/05/rapp_200514/

Gundersen, Frants mfl. (2000): *Innvandrere og nordmenn som offer og gjerningsmenn*, Rapporter 2000/18, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/03/05/rapp_200018/

Haslund, Ulla (2004): *Kriminalitet – Straffede innvandrere*, i: Østby, Lars (red.): *Innvandrere i Norge – Hvem er de, og hvordan går det med dem? Del II Levekår*, Notater 2004/66, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/00/02/notat_200466/notat_200466.pdf

Haslund, Ulla (2003): *Straffereaksjoner mot unge. Kriminalitet blant barn og unge, Del 2*, Notater 2003/14, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/03/05/krim_bu/

Kripos (2007): *33 personer drept i 2006, Drapsstatistikk 1997-2006*, Kripos. <http://www.politiet.no>

Skarðhamar, Torbjørn (2007): «Oppvekstkår og registrert kriminalitet», i Normann, Tor Morten (red.): *Ungdoms levekår*. Statistiske analyser 93, Statistisk sentralbyrå.

Skarðhamar, Torbjørn (2006): *Ikke-vestlige innvandrere og kriminalitet. Like og forskjellige*, *Samfunnspeilet* 4, 2006, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/samfunnspeilet/utg/200604/15/art-2006-10-10-01.html>

Skarðhamar, Torbjørn (2005): *Lovbruddskarrierer og levekår, En analyse av fødselskullet 1977*, Rapporter 2005/9, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/03/05/rapp_200509/

Stene, Reid J. og Lotte Rustad Thorsen (2007): «Ungdomskriminalitet og straff i endring», i Normann, Tor Morten (red.): *Ungdoms levekår*. Statistiske analyser 93, Statistisk sentralbyrå.

Stene, Reid J. (2005): *Levekårsundersøkelsene 1997-2004 I familiefasens vold*, *Samfunnspeilet* 6, 2005, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/samfunnspeilet/utg/200506/06/art-2005-12-08-01.html>

Stene, Reid J. (2004): *Mange – men færre – ofre. Levekårsundersøkelsene 1983-2001*, *Samfunnspeilet* 3, 2004, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/samfunnspeilet/utg/200403/05/art-2004-06-16-01.html>

Stene, Reid J. (2003a): *Narkotika, kontroll og bruk*, *Samfunnspeilet* 1, 2003, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/samfunnspeilet/utg/200301/03/art-2003-03-26-01.html>

Stene, Reid J. (2003b): *Barn og unge inn i rettssystemet. Kriminalitet blant barn og unge, Del 1*, Notater 2003/13, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/03/05/krim_bu/

det laveste på tolv år, og nedgangen i tyverier fra boliger og biler har mye å si for denne utviklingen. Kriminalstatistikkene viser imidlertid også at det er betydelig flere av de fleste typer lovbrudd i dag enn på begynnelsen av 1980-tallet.

Vi har også sett at langt flere blir tatt og straffet for lovbrudd, og at alderen til dem som dominerer kriminalstatistikkene blir stadig høyere. Økningen i antall anmeldte og oppklarte tilfeller av volds- og narkotikalovbrudd, og de siste årenes nedgang i anmeldt vinningskriminalitet, har hatt mye å si for denne utviklingen.

Noen av disse trendene, og andre utviklingstrekk vi har belyst i denne artikkelen, indikerer reelle endringer i befolkningens atferd. Andre må i større grad ses i sammenheng med endringer i vår tilbøyelighet til å anmelde og rettssystemets virkemåter. Ungdoms overrepresentasjon vil med andre ord både være påvirket av endringer i deltakelse på ulike arenaer – og vår oppfatning av, og reaksjon mot, ulike former for normbrudd.